

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ		
ΤΜΗΜΑ	ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΟ		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΦΑ1.13	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	-
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Κείμενα Νεότερης Φιλοσοφίας: Spinoza, Ηθική		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	10	
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο (4).</i>			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>γενικού υποβάθρου, ειδικού υποβάθρου, ειδίκευσης, γενικών γνώσεων, ανάπτυξης δεξιοτήτων</i>	ΕΙΔΙΚΟΥ ΥΠΟΒΑΘΡΟΥ		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΟΧΙ		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ	ΕΛΛΗΝΙΚΑ		
ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>Διά ζώσης (Ποσοστό): Εξ αποστάσεως σύγχρονα (Ποσοστό) Εξ αποστάσεως ασύγχρονα (Ποσοστό) (Σε περίπτωση σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης δηλώνεται η χρονική διάρκεια της εβδομαδιαίας διδασκαλίας σε λεπτά)</i>	ΔΙΑ ΖΩΣΗΣ		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	ΝΑΙ		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)			

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.

Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α

- Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με το Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης
- Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και το Παράρτημα Β
- Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων

Οι κυριότεροι στόχοι του μαθήματος είναι οι εξής:

- Συστηματική εισαγωγή στη σκέψη του Baruch Spinoza.
- Πλαισίωση του σπινοζισμού στη νεότερη φιλοσοφία, με έμφαση στη σχέση του με τον Descartes. Ανάδειξη του πνευματικού και επιστημονικού συγκεκριμένου του 17ου αιώνα και των βασικών συντεταγμένων του καρτεσιανού συστήματος.
- Κατανόηση των πρακτικών απολήξεων του σπινοζισμού, με αναφορές στην υποδοχή που αυτός συνάντησε κατά τους επόμενους αιώνες.
- Εισαγωγή στις προβληματικές της μεθοδολογίας της ιστορίας της φιλοσοφίας, της έννοιας και των ζητημάτων που τίθενται από τη συστηματική φιλοσοφία, και του ερωτήματος της φιλοσοφικής

επίδρασης.

- Μέσω της εξέτασης των άρρηκτων συνδέσεων των ποικίλων θεματικών που θα πραγματευτούμε στο σύστημα του Spinoza, οι φοιτητές/τριες θα πάρουν μια ιδέα σχετικά τον τρόπο με τον οποίο οικοδομείται ένα συνεκτικό φιλοσοφικό σύστημα.

Περαιτέρω, το μάθημα θα λειτουργήσει ως έναυσμα για την πραγμάτευση μιας σειράς ερωτημάτων, μεταξύ των οποίων τα εξής:

- Ποιες είναι οι κύριες έννοιες του σπινοζισμού και ποιο είναι το πνεύμα του; Πώς διαφοροποιούνται από ανταγωνιστικές εννοιολογήσεις; Πώς συνδέονται συστηματικά μεταξύ τους και ποια είναι τα κυριότερα προβλήματα που ανακύπτουν κατά την άρθρωση του συνόλου;
- Γιατί χαρακτηρίζεται ο σπινοζισμός ως πρακτική φιλοσοφία; Πώς διασυνδέεται το μεταφυσικό του υπόβαθρο με την ηθική του θεωρία, και τι ακριβώς σημαίνει «ηθική» σε αυτό το πλαίσιο; Πώς είναι μια φιλοσοφία του 17ου αιώνα σε θέση να παραμένει τρέχουσα σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο;
- Ποια είναι η επιστημονική επικαιρότητα των κομβικών θεωριών του Spinoza; Σε ποιους τομείς έχει αυτός διαδραματίσει σημαντικό ρόλο κατά τις τελευταίες δεκαετίες; Σε ποιους άλλους παρουσιάζει αυξανόμενο ενδιαφέρον;
- Πώς επιτελείται η ιστορία της φιλοσοφίας και ποιες είναι οι κυριότερες μεθοδολογικές κατευθύνσεις του εν λόγω τομέα; Πώς αποτιμάται η επικαιρότητα ενός παλαιότερου φιλοσοφικού συστήματος ή ρεύματος;

Με την ολοκλήρωση του μαθήματος οι φοιτητές/ριες:

- Θα έχουν λάβει μια αδρή μα στιβαρή γνώση του σπινοζικού συστήματος, του ρόλου του στην ιστορία της φιλοσοφίας, και ορισμένων από τις κυριότερες αιτίες της έντονης ανόδου του ενδιαφέροντος για τον σπινοζισμό που παρατηρείται τον τελευταίο μισό αιώνα.
- Θα είναι σε θέση να εμβαθύνουν περαιτέρω στις βασικές έννοιες και θέσεις του Spinoza από συστηματική σκοπιά.
- Θα μπορούν, μέσα από την τριβή με το σπινοζικό σύστημα, να ανασυγκροτήσουν τον διάλόγο του με ένα σύνολο από άλλα συστήματα και φιλοσοφικές θέσεις, που συνδιαλέγονται περισσότερο ή λιγότερο ρητά μαζί του.
- Θα έχουν καταρτίσει, μέσα από την κατανόηση των προαναφερθεισών διαδρομών, έναν αδρομερή χάρτη κάποιων κύριων στιγμών της ευρωπαϊκής φιλοσοφίας από τον δέκατο έβδομο έως τον εικοστό πρώτο αιώνα.

Ταυτόχρονα, οι φοιτητές/ριες θα έχουν αναπτύξει τις ικανότητές τους ως προς:

- Τη συγγραφή επιστημονικών εργασιών στο πεδίο της φιλοσοφίας, αφενός μέσα από τμήμα συνάντησης που θα αφιερωθεί ειδικά σε αυτόν τον σκοπό, και αφετέρου μέσω της συγγραφής της απαλλακτικής τους εργασίας.
- Τη συγκριτική εκ του σύνεγγυς ανάγνωση, ανάλυση και συζήτηση φιλοσοφικών πηγών και δευτερογενούς βιβλιογραφίας.
- Την παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου και τη συγγραφή μιας βιβλιογραφικής εργασίας, όπως και την ικανότητα ατομικής ή συλλογικής προφορικής παρουσίασης μιας ερευνητικής ιδέας ή/και ενός κειμένου δευτερεύουσας βιβλιογραφίας.
- Την κατανόηση της βαρύτητας του ιστορικού συγκεκριμένου και της ανάδειξης συνεχειών και

ασυνεχειών στην ιστορία της φιλοσοφίας και των ιδεών.

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα;

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών

Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις

Λήψη αποφάσεων

Αυτόνομη εργασία

Ομαδική εργασία

Εργασία σε διεθνές περιβάλλον

Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον

Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων

Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα

Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον

Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου

Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής

Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

.....

Άλλες...

.....

- Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
- Αυτόνομη εργασία
- Ομαδική εργασία
- Κατανόηση της βαρύτητας του ιστορικού πλαισίου σε σχέση με το εκάστοτε αντικείμενο μελέτης
- Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και κριτικής σκέψης

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το ενδιαφέρον για το έργο του Baruch Spinoza (1632-1677) γνωρίζει έντονη άνθιση εδώ και πάνω από μισό αιώνα. Οι λόγοι είναι πολυποίκιλοι, και κύριοι ανάμεσά τους είναι τόσο η επικαιρότητα των βασικών μεταφυσικών και άλλων θέσεων του, όσο και η σύμπλευση των πορισμάτων του με επιστημονικά ευρήματα και ερευνητικές εξελίξεις σε ποικίλους κλάδους των ανθρωπιστικών, των κοινωνικών, μα και των θετικών επιστημών. Το μάθημα θα συγκροτηθεί γύρω από μία παρουσίαση του πυρήνα του σπινοζικού συστήματος, με βάση το θεμελιώδες έργο του *Ηθική*. Προς την επίτευξη αυτού του στόχου, θα προβούμε αρχικά σε μια πλαισίωση του σπινοζισμού, μέσω της γενικής περιγραφής του πνευματικού και διανοητικού κλίματος του 17ου αιώνα, με έμφαση στο έργο του Descartes και τον καρτεσιανισμό. Στη συνέχεια θα αναγνώσουμε την *Πραγματεία για τη διόρθωση του νου*, η οποία θα λειτουργήσει εισαγωγικά, ως συνοπτική παρουσίαση ορισμένων κεντρικών ιδεών του Spinoza κατ' αντίστιξη με τον προκάτοχό του. Με τα εφόδια αυτά, θα περάσουμε σε μια ανάλυση επιλεγμένων χωριών από την *Ηθική*, η οποία θα συνεπικουρείται από την εξέταση ορισμένων κομβικών επιστολών του φιλοσόφου. Οι τρεις πυλώνες γύρω από τους οποίους θα συγκροτηθούν οι συναντήσεις μας είναι η οντολογία (πρώτο μέρος της *Ηθικής*), η γνωσιολογία (δεύτερο μέρος), και η φιλοσοφική ανθρωπολογία και θεωρία των συναισθημάτων (τρίτο μέρος). Θα θιχθούν έννοιες όπως ο μονισμός, η υπόσταση, το κατηγορήμα και ο τρόπος, η εμμένεια, η αρχή του αποχρώντος λόγου, η ταύτιση Θεού και φύσης, οι κατηγορίες απειρίας, η σχέση ελευθερίας και αναγκαιότητας, η σχέση τού πνεύματος με το σώμα και η θεωρία της «παραλληλίας», τα είδη γνώσης και η αντίληψή του για τις ιδέες, τη φαντασία και την αλήθεια, η θεωρία του *conatus*, οι αξιολογικές κρίσεις περί καλού, όμορφου, κ.λπ., η εννοιολογική παραγωγή των συναισθημάτων, κ.ά. Στις καταληκτικές συναντήσεις θα εξεταστούν ακροθιγώς ορισμένες τρέχουσες χρήσεις του σπινοζισμού σε ποικίλα επιστημονικά πεδία, ώστε οι φοιτητές/τριες να εξοικειωθούν με πιθανές ερευνητικές απολήξεις των φιλοσοφικών εννοιών που παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια του εξαμήνου.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.

Πρόσωπο με Πρόσωπο

<p>ΤΡΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ</p>	<p>Δια ζώσης συναντήσεις, ανακοινώσεις μέσω eClass, τακτική ηλεκτρονική επικοινωνία.</p>																					
<p>ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΡΟΠΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΦΟΙΤΗΤΩΝ Ομαδικές εργασίες και συζητήσεις, συνεργατικές πλατφόρμες μάθησης με χρήση Τεχνητής Νοημοσύνης, τηλεδιάσκεψη με βίντεο, QA sessions, κ.ά</p>	<p>Συζητήσεις στην τάξη, ομαδικές εργασίες, συνεργατικές δραστηριότητες, χρήση Τ.Π.Ε.</p>																					
<p>ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</p>	<p>Χρήση Τ.Π.Ε στη διδασκαλία. Υποστήριξη μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-learn.</p>																					
<p>ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΟΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ</p>	<p>Υπολογιστής με διαδίκτυο και γνώση πλατφορμών διδασκαλίας.</p>																					
<p>ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗ/ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ</p>	<p>Τήρηση των κανόνων ακαδημαϊκής δεοντολογίας· οι εργασίες ελέγχονται με εγκεκριμένα εργαλεία λογοκλοπής (turnitin).</p>																					
<p>ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ (1) Απαγορεύεται η χρήση Τεχνητής Νοημοσύνης σε κάθε περίπτωση (2) Επιτρέπεται η χρήση Τεχνητής Νοημοσύνης κατόπιν άδειας από τον διδάσκοντα/τη διδάσκουσα (3) Επιτρέπεται η χρήση Τεχνητής Νοημοσύνης με ρητή αναφορά στη βιβλιογραφία (4) Ελεύθερη χρήση χωρίς αναφορά</p>	<p>Επιτρέπεται η χρήση Τεχνητής Νοημοσύνης κατόπιν άδειας από τον διδάσκοντα</p>																					
<p>ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας. Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ. Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης σύμφωνα με τις αρχές του ECTS</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Δραστηριότητα</th> <th>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Διαλέξεις</td> <td>39</td> </tr> <tr> <td>Μελέτη υλικού</td> <td>51</td> </tr> <tr> <td>Μικρές εργασίες/παρουσιάσεις</td> <td>30</td> </tr> <tr> <td>Τελική εργασία</td> <td>130</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Σύνολο Μαθήματος</td> <td>250</td> </tr> </tbody> </table>	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου	Διαλέξεις	39	Μελέτη υλικού	51	Μικρές εργασίες/παρουσιάσεις	30	Τελική εργασία	130									Σύνολο Μαθήματος	250	
Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου																					
Διαλέξεις	39																					
Μελέτη υλικού	51																					
Μικρές εργασίες/παρουσιάσεις	30																					
Τελική εργασία	130																					
Σύνολο Μαθήματος	250																					
<p>ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και πού είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.</p>	<p>Για την αξιολόγηση των φοιτητών/τριών θα συνυπολογίζονται:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η συμμετοχή στην τάξη (20%) - Μικρή εργασία/παρουσίαση (30%) - Τελική γραπτή εργασία (περιεχόμενο, δομή, βιβλιογραφία, μορφή, καθώς και συμμόρφωση με τις προδιαγραφές μιας ακαδημαϊκής εργασίας) (50%) 																					

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Σύγγραμμα με κωδικό στον Εύδοξο

Σπινόζα, *Ηθική*, μτφρ. Ευ. Βανταράκης, εισ. Β. Γρηγοροπούλου, Αθήνα: Εκκρεμές, 2009 (Κωδικός Εύδοξου: 77110278).

Βιβλιογραφία

1. Bennett, Jane, *Vibrant matter: A political ecology of things*, Durham, Duke University Press, 2020.
2. Cottingham, John, *Φιλοσοφία της επιστήμης, Α΄: Οι ορθολογιστές*, μτφρ. Σ. Τσούρτη, Αθήνα: Πολύτροπον, 2003.
3. Curley, Edwin, *Spinoza's Metaphysics: An Essay in Interpretation*, Κέμπριτζ: Harvard University Press, 1969.
4. Damasio, Antonio, *Looking for Spinoza: Joy, Sorrow, and the Feeling Brain*, Νέα Υόρκη: Harvest 2003.
5. Deleuze, *Σπινόζα: πρακτική φιλοσοφία*, μτφρ. Κ. Καψαμπέλη, επιμ. Γ. Βώκος, Αθήνα: Νήσος, 1996.
6. Della Rocca, Michael, «A rationalist manifesto: Spinoza and the principle of sufficient reason», *Philosophical Topics*, 31:1/2 (2003), σ. 75-93.
7. Della Rocca, Michael, «Spinoza and the Metaphysics of Scepticism», *Mind*, 116:464 (2007), σ. 851-874.
8. Descartes René, *Λόγος περί της μεθόδου για την καλή καθοδήγηση του λογικού μας και την αναζήτηση της αλήθειας στις επιστήμες*, εισ.-μτφρ.-σημ. Χρ. Χρηστίδη, Αθήνα: Παπαζήσης, 1976.
9. Descartes, *Στοχασμοί περί της πρώτης φιλοσοφίας*, μτφρ.-επιμ. Ευ. Βανταράκης, Αθήνα: Εκκρεμές, 2009.
10. Garrett, Don, «Spinoza's Conatus Argument», στο Olli Koistinen & John Ivan Biro (επιμ.), *Spinoza: Metaphysical Themes*, Νέα Υόρκη: Oxford University Press, 2002.
11. Gatens, Moira, *Imaginary bodies: Ethics, power and corporeality*, Oxfordshire: Routledge, 2013.
12. Hobbes, Thomas, *Λεβιάθαν: ή η ύλη, μορφή και εξουσία μιας εκκλησιαστικής λαϊκής κοινότητας*, μτφρ. Γ. Πασχαλίδης, Αθήνα: Γνώση, 2006.
13. Laerke, Mogens, «Spinoza and the Cosmological Argument According to Letter 12», *British Journal for the History of Philosophy* 21:1 (2013), σ. 57–77.
14. Macherey, Pierre, *Εισαγωγή στην Ηθική του Σπινόζα: Το πρώτο μέρος, η φύση των πραγμάτων*, μτφρ. Τ. Μπέτζελος, επιστ. επιμ. Δ. Ι. Αθανασάκης & Κ. Γουδέλη, επιμ. Γ. Μαμάης, Αθήνα: Gutenberg, 2023.
15. Matheron, Alexandre, *Etudes Sur Spinoza et Les Philosophies de l'Âge Classique*, Λυών: ENS, 2011.
16. Melamed, Yitzhak Y., «The Building Blocks of Spinoza's Metaphysics: Substance, Attributes and Modes», στο Michael Della Rocca (επιμ.), *Oxford Handbook of Spinoza*, Νέα Υόρκη, Oxford University Press, 2017, σ. 84–113.
17. Montag, Warren, *Σπινόζα: πολιτική σε έναν κόσμο χωρίς υπερβατικότητα*, μτφρ. Θ. Καρακούσης, Αθήνα: Πλέθρον, 2021.
18. Moreau, Pierre François, *Ο Σπινόζα και ο σπινοζισμός*, μτφρ. Φ. Σιατίτσας, επιμ. Δ. Αθανασάκης, Αθήνα: Σιδέρης, 2019.
19. Nadler, Steven, *Spinoza: A Life*, Κέμπριτζ/Νέα Υόρκη: Cambridge University Press, 2018.
20. Nadler, Steven, *Spinoza's Ethics: An Introduction*. Κέμπριτζ/Νέα Υόρκη: Cambridge University Press, 2006.
21. Perler, Dominik, «Spinoza on Skepticism», στο Michael Della Rocca (επιμ.), *Oxford Handbook of Spinoza*, Οξφόρδη/Νέα Υόρκη: 2018, σ. 220–39.
22. Rutherford, Donald, «Innovation and orthodoxy in early modern philosophy», στο Donald Rutherford (επιμ.), *The Cambridge Companion to Early Modern Philosophy*, Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
23. Spinoza, *Opera*, 4 τόμ., επιμ. Carl Gebhardt, Χαϊδελβέργη: Carl Winters Universitätsverlag. 1925.
24. Spinoza, *The collected works of Spinoza*, 2 τόμ., επιμ. Edwin Curley, Πρίνστον: Princeton University

Press, 1985, 2016.

25. Αθανασάκης, Δημήτριος, «'Pauca de Natura Corporum': η φυσική και η φυσιολογία στην Ηθική του Σπινόζα», *Νεύσις* 27–28 (2020), σ. 5–43.
26. Βώκος, Γεράσιμος, «Πραγματεία για τη διόρθωση του νου: το προοίμιο», *Αξιολογικά*, ειδικό τεύχος 2, Αθήνα, 2002, σ. 15-33.
27. Σπινόζα, *Πραγματεία για τη διόρθωση του νου*, μτφρ. Β. Jacquemart & Β. Γρηγοροπούλου, επιμ-σχολ.-επίμ. Β. Γρηγοροπούλου, Αθήνα: Πόλις, 2000.